

Maďarská kráľovská vláda je tej mienky, že k mierovej výstavbe treba vytvoriť kľudnú atmosféru, pri čom môže tlač a rozhlas vykonať cenné služby.<sup>1,2</sup>

Zaznamenal:  
Dr. K. Klinovský

SNA, ÚPV, kart. I, č. I 885. Originál, strojopis.

<sup>1</sup> Počas vianočných sviatkov sa Tiso nezdržoval v Bratislave, ale v Bánovciach n/B.

<sup>2</sup> Pri odovzdávaní aide-mémoire si maďarský konzul prial, aby J. Tiso podľa zväženia časť vyhlásenia maďarskej vlády poskytol na zverejnenie Slovenskej tlačovej agentúre a rozhlasu. Záznam F. Foltina. Tamže.

92

27. december 1938, 18.00 hod., Praha.

*Záznam telefonického rozhovoru vyslanca R. Fliedera s ministrom A. Machom, ktorý žiadal intervenovať u maďarskej vlády proti násiliu maďarských orgánov voči slovenským obyvateľom v obciach Komjatice a Šurany.*

*Záznam*

Telefonoval šef slovenskej propagandy pan Mach ze Štrbského Plesa. V obci Veľké Šurany, odstoupené Maďarsku, zúčastnili se Slováci o Štredný den púlnocni mše a potom zpívali píseň „Hej Slováci“. Maďarští četníci je rozehnali. Den na to, t. j. 25. t. m. slovenský lid, vycházejí z kostela dopoledne znovu zaspíval „Hej Slováci“. Došlo znovu ke zákroku maďarského četnictva a když lid se dál jítřil, maďarští četníci vystřelili, při čemž byla zastřelena 17-letá Marie Kokošová a více osob zraněno<sup>1</sup>.

Maďarská zpráva o tom vydaná jest vyhýbavá a svádí vinu na slovenské provokatéry.<sup>2</sup>

Pan Mach k osvětlení tohto případu uvádí, že v obci Komjatice, která sousedí s Velkými Šurany již po volbách na Slovensku došlo k bouřlivým událostem. Slovenské obyvatelstvo, aniž by někoho provokovalo, nadšeno výsledkem voleb na Slovensku, zazpívalo „Hej Slováci“. Již zde maďarští četníci si počínali velmi krutým způsobem. Zatklí i kněze Julia Bartiška a zbili ho. Pan Mach, který po několika dnech na to obec navštívil, viděl ještě v obličejí tohto kněze stopy po ranách. Zbili také 12 studentů, z nichž většina potom utekla do Bratislavy<sup>3</sup>. Dále zbili i starostu Jana Draguna, ačkoliv tento byl dosti nakloněn Maďarům.

Stalo se to na pouhé udání cikánky, bez vyšetřování. Byl v bezvědomí odvezen do nemocnice.

Po těchto událostech slovenský tisk i rozhlas uklidňoval slovenské obyvatelstvo i za hranicemi, takže nemožno tvrditi, že události ve Velkých Šuranech byly vyvolány agitací ze Slovenska.

Pan Mach prosí, aby bylo rázně zakročeno u maďarské vlády proti těmto událostem a aby byl zpraven o tomto zákroku zítra do 12. hod. do hotelu Wilson, aby mohl informovati pana předsedu slovenské vlády.

Zaznamenal:  
Dr. Robert Flieder

AMZV ČR, PS II, kart. 327a, č. 184 176. Kópia, strojopis.

<sup>1</sup> Po udalostiach 24. – 25. 12. v Šuranoch nasledovalo zatýkanie osôb a policajný výsluch. Okolo 50 občanov obce bolo obvinených z podvratnej a protištátnej činnosti a boli daní do väzby do pevnosti v Komárne. Z výnimkou troch obvinených, ktorí boli odsúdení, ostatných po výsluchu prepustili. Poslední traja odsúdení boli prepustení na slobodu v rámci výmeny zajatcov po podpísaní dohody o amnestii medzi česko-slovenskou a maďarskou vládou 23. 12. 1938.

<sup>2</sup> Maďarská tlačová kancelária – MTI vydala 28. 12. 1938 úradnú správu o udalostiach v Šuranoch, v ktorej sa uvádza: „Slovenské obyvateľstvo v obci Šurany, ktoré pripadlo k Maďarsku, sa po polnočnej omši z 24. na 25. decembra zhromaždilo a tiahlo pred žandársku stanicu, kde žiadalo, aby obec Šurany bola pripojená späť k Česko-Slovensku. Keď sa dav začal chovať hrozivo, žandári ho rozohnali. Dňa 25. decembra dopoludnia po slávnostnej omši sa slovenské obyvateľstvo opäť zhľadlo pred žandárskou stanicou, teraz už ozbrojené palicami a nožmi. Vzhľadom na útočné chovanie davu a za veľmi nepriaznivej situácie žandári boli nútení použiť zbraň. Jedna z demonštrujúcich bola usmrtená a viacerí utrpeli zranenia.“

<sup>3</sup> Udalosti v Komjaticiach sa stali 18. – 19. 12. 1938, pozri VA, Dokumenty II., s. 207, č. 169.

## 93

28. december 1938, 15.05 hod., Budapešť. Telegram prijatý: 17.56, vyhotovený: 19.30 hod.

*Správa legačného radcu česko-slovenského vyslanectva P. Fišu o stanovisku maďarskej vlády na udalosti v obci Šurany a na otázku prerušenia rokovania.*

Udalosti v Šuranoch sú jim nemilé a nejsou v intencích vlády, udávajú vše, aby se podobné prípady neopakovali, ale prosí, aby lidé nebyli tiež od nás štváni<sup>1</sup>, zejména z Nitra a rozhlasem<sup>2</sup>.

Polemiku s STK<sup>3</sup> o prerušení jednání považuje sobotním projevem MTI<sup>4</sup> za skončenu a děkuje že nedošlo k replice z Bratislavy<sup>5</sup>. I já děkuji za promptní vyřízení věci. Vůrnle se domnívá, že by bylo lépe o Slanci už více nemluvit.

Fiša

AMZV ČR, TD 1938, č. 1 412. Kópia, strojopis.

<sup>1</sup> Bola to reakcia maďarskej vlády na vyhlásenie ministra F. Ďurčanského v bratislavskom rozhlasu 20. 12. 1938, ktoré v plnom znení uverejnili slovenské denníky. Ďurčanský medziiným vyhlásil: „Rozhodnutie vo Viedni prešlo rámec, ktorý určila dohoda 4 veľmocí v Mnichove. Podľa ducha Mnichova slovensko-maďarská hranica mala byť vedená takým spôsobom, aby ideál národného princípu, t. j. totožnosť štátnych hraníc s národnostnými hranicami bol rešpektovaný... Hranica určená vo Viedni z hľadiska národnostného je nespravodlivá, lebo bez akéhokoľvek zdôvodnenia priznala Maďarsku územie Slováckmi kompaktné obývané v takom bezprostrednom susedstve terajšej hranice, že na mnohých miestach ani duša maďarská by nebola nám pripadla, keby bola vedená v zmysle tejto zásady. V zmysle zásady spravodlivosti bolo by bývalo bezpodmienečne potrebné, aby hranica bola riešená tak, aby primerane rovnaký počet menšín zostal na každej strane. Ak naši Slováci môžu žiť v Maďarsku – keď my sme vedeli žiť s Maďarmi v jednom štáte 1000 rokov – niet príčiny, aby na území Slovenskej krajiny nemohol žiť približne taký istý počet Maďarov. To kázala zásada spravodlivosti a my právom sme toto stanovisko presadzovali... Nakoľko rozhodnutie viedenské nebolo opreté o prejav príslušného obyvateľstva a nakoľko obyvateľstvo pričlenené k Maďarsku prejavuje nespokojnosť s terajším svojím postavením, slovenský národ v záujme zabezpečenia slobodného prejavu obyvateľstva pripojeného k Maďarsku je nútené obrátiť sa na svetovú verejnosť... Keď zahraničie vedelo zakročiť v záujme medzinárodného pokoja pred tromi mesiacmi, nech zakročí aj teraz proti Maďarsku. Nech sa postará o vykonanie plebiscitu pod medzinárodnou kontrolou na odtrhnutom území, lebo len také riešenie môže byť zárukou poriadku, ktorý hľadali mnichovské veľmoci.“ – Podľa Slovenského denníka, 22. 12. 1938, s. 1 – 2.

<sup>2</sup> Dňa 28. 12. 1938 v bratislavskom rozhlasu odznela emotívna báseň A. Žarnova Šurany proti násilii a krviprelievaniu v Šuranoch. Rovnako v Budapešti obviňovali slovenskú vládu, že v Nitre vytvorila centrálu na vyvolávanie nespokojnosti slovenského obyvateľstva na okupovanom území, čoho dôsledkom bol aj zásah maďarských bezpečnostných orgánov v Šuranoch.